

centru svetova stoji Bogočovek Hristos; On je osobina oko koje se kreću svi svetovi, gornji i donji. On je tajanstveni centar duša, ka kome gravitiraju sve duše, gladne večne Istine i Života. On je i program i izvor svih stvaralačkih sila pravoslavne bogočovečanske kulture. Tu Bog radi, čovek sarađuje; Bog stvara čovekom, čovek stvara Bogom; tu se nastavlja božansko stvaralaštvo i to nastavlja čovekom. Radi toga čovek iznosi iz sebe sve što je božansko, stavlja ga u akciju, u stvaralaštvo, u život. Pri tome, u tom stvaralaštvu, sve što je božansko ne samo u čoveku nego i u svetu oko čoveka, dolazi do izraza, do akcije; sve što je božansko radi, sve što je ljudsko sarađuje. No da bi čovek uspešno sarađivao Bogu, mora naviknuti sebe: da misli Bogom, da oseća Bogom, da živi Bogom, da stvara Bogom. A sve to razotkriva nam cilj pravoslavne kulture.

Kakad je cilj pravoslavne kulture? Cilj je: da što više božanskog unese i ostvari u čoveku i u svetu oko čoveka; drugim rečima: da ovaploti Boga u čoveku i u svetu. Stoga je pravoslavna kultura: kult Hristu Bogu, služenje Hristu Bogu. Ustvari pravoslavna, bogočovečanska kultura je neprekidno služenje Hristu Bogu, neprekidno bogosluženje: čovek služi Bogu kroz sebe i kroz svu tvar oko sebe: sistematski i planski unosi Boga i Božje u svaki svoj posao, u svako svoje stvaralaštvo; budi sve što je božansko u prirodi oko njega, da bi sva priroda služila Bogu, predvođena hristočežnjivim čovekom. Tako, sva tvar učestvuje u sveopštem bogoslužnju. Jer čoveku, koji služi Bogu, služi priroda.

Bogočovečanska kultura preobražava čoveka iznutra, ide iz unutrašnjeg spoljašnjem; prerađuje dušu, i dušom – telo. Za nju: telo je blizanac duše, blizanac koji dušom živi, kreće se i postoji. Izvucite iz njega dušu; šta ostaje ako ne – smrdljivi leš? Bogočovek preobražava najpre dušu, a zatim i telo. Preobražena duša preobražava telo, preobražava materiju.

Cilj je bogočovečanske kulture: preobraziti ne samo čoveka i čovečanstvo, već kroz njih i svu prirodu. No, kako se postiže taj cilj? – Jedino bogočovečanskim sredstvima. A to su evanđelske vrline: vera i ljubav, nada i molitva, post i smernost, krotost i žalostivost, bogoljublje i bratoljublje. Praktikovanjem ovih vrlina izgrađuje se bogočovečanska pravoslavna kultura. Upražnjavajući ove vrline, čovek prerađuje dušu svoju iz ružne u lepu, iz